

1^η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Μετὰ τὰ φυσικά*, Α 2, 98b12-28

Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες, οἷον περὶ τε τῶν τῆς σελήνης παθημάτων καὶ τῶν περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὰ ἄστρα καὶ περὶ τῆς τοῦ παντός γενέσεως. Ὁ δ' ἀπορῶν καὶ θαυμάζων οἶεται ἀγνοεῖν (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασιῶν)· ὥστ' εἶπερ διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἀγνοίαν ἐφιλοσόφησαν, φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι. Δῆλον οὖν ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖαν ἑτέραν, ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὄν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὔσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν· μόνη γὰρ αὕτη αὐτῆς ἔνεκέν ἐστίν.

Α. Να ελέγξετε την ορθότητα των παρακάτω φράσεων σύμφωνα με το νόημα του κειμένου.

1. Ο Αριστοτέλης προβαίνει σε μια ιστορική αναδρομή της φιλοσοφικής ενασχόλησης του ανθρώπου για να αποδείξει ότι η φιλοσοφία υπάρχει για χάρη του εαυτού της.
2. Η φιλοσοφική ενασχόληση του ανθρώπου ακολούθησε μια πορεία από τα πιο κοντινά στα πιο μακρινά.
3. Οι άνθρωποι προβληματίστηκαν από την αρχή για τα φαινόμενα της σελήνης και του ήλιου γιατί ανήκουν στα παράξενα της καθημερινής ζωής.
4. Στην αφετηρία της φιλοσοφικής σκέψης βρίσκεται η ἔλλογη ικανότητα του ανθρώπου.
5. Η απορία είναι συνειδητοποίηση της ἀγνοίας.
6. Στη σκέψη του Αριστοτέλη ο φιλόμυθος ταυτίζεται με τον φιλόσοφο.
7. Οι άνθρωποι αδυνατούν να φιλοσοφήσουν όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με καθημερινές πιεστικές ανάγκες.
8. Η αναζήτηση της φιλοσοφικής γνώσης δεν εξυπηρετεί καμία ιδιαίτερη σκοπιμότητα.
9. Ελεύθερος μπορεί να είναι όποιος αφιερώνει τη ζωή του σε άλλους.
10. Η παρομοίωση της φιλοσοφίας με τον ελεύθερο άνθρωπο εξυπηρετεί τον Αριστοτέλη στο να καταδείξει τη σκοπιμότητα της φιλοσοφίας.

B. Να επιλέξετε την απάντηση που συμπληρώνει σωστά τη θεματική πρόταση που σας δίνεται.

1. Ο τελολογικός χαρακτήρας του αποσπάσματος αποκαλύπτεται

- α) στην αναφορά του Αριστοτέλη στη σχέση μύθου και φιλοσοφίας
- β) στον χαρακτηρισμό της φιλοσοφίας ως ελεύθερης επιστήμης
- γ) στην ιστορική προσέγγιση της φιλοσοφίας

2. Το ρήμα «θαυμάζω»

- α) χρησιμοποιείται από τον Αριστοτέλη με το ίδιο νόημα που έχει στα νέα ελληνικά
- β) σημαίνει τόσο την έκπληξη όσο και την περιέργεια και τον θαυμασμό
- γ) σημαίνει το δυσάρεστο συναίσθημα της έκπληξης

3. Η αρχή της φιλοσοφίας

- α) συνδέεται με τον θαυμασμό μόνο για τον Αριστοτέλη
- β) συνδέεται με τον θαυμασμό μόνο για τον Πλάτωνα
- γ) αποδίδεται και από τους δύο φιλοσόφους στον θαυμασμό

4. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η φιλοσοφία

- α) συνδέεται με την αναζήτηση της αλήθειας
- β) συνδέεται με τη χρησιμότητα
- γ) διαφοροποιείται από την καθαρή γνώση

5. Η ετυμολογική σημασία του ρήματος φιλοσοφῶ

- α) επιβεβαιώνεται στην πλατωνική φράση «καὶ τὸν φιλόσοφον σοφίας φήσομεν ἐπιθυμητὴν εἶναι»
- β) απορρίπτεται από τον Αριστοτέλη
- γ) δεν αποδίδει την ειδικότερη σημασία που έχει σήμερα το ρήμα «φιλοσοφῶ»

6. Η πορεία που ακολουθούν οι άνθρωποι επιζητώντας τη γνώση είναι

- α) εμπειρία → αισθήσεις → τέχνη → επιστήμη
- β) αισθήσεις → εμπειρία → τέχνη → επιστήμη
- γ) αισθήσεις → τέχνη → εμπειρία → επιστήμη

7. Η απορία είναι αφετηρία φιλοσοφικής αναζήτησης

- α) γιατί χαρακτηρίζει τη διάνοια που επιζητά λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζει
- β) γιατί ωθεί τους ανθρώπους στην απόκτηση χρήματος μέσω της πνευματικής ενασχόλησης
- γ) γιατί είναι αποτέλεσμα των εμπειρικών δεδομένων.

8. Στο χωρίο «σχεδόν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι» η φρόνησις

- α) σημαίνει την ηθική αρετή που χαρακτηρίζει τον φρόνιμο άνθρωπο
- β) σημαίνει τη διανοητική αρετή που επιτρέπει στον άνθρωπο να κάνει σωστές ηθικές επιλογές σε πρακτικά ζητήματα της καθημερινής ζωής
- γ) είναι νοηματικά ισοδύναμη με την σοφίαν ή επιστήμην.

9. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η επιστήμη

- α) ταυτίζεται με την απλή εμπειρική μάθηση
- β) ταυτίζεται με τη γνώση μιας τέχνης
- γ) αφορά το σύνολο των γνώσεων σε συγκεκριμένο και διακριτό τομέα του επιστητού.

10. Η φιλοσοφία ασχολείται με την κατανόηση του παρελθόντος της

- α) το οποίο αντιμετωπίζει ως κάτι παλιό και ξεπερασμένο
- β) το οποίο αποκτά διαφορετικές σημασίες μέσα στο εκάστοτε ιστορικό παρόν
- γ) το οποίο είναι σε μερικές περιπτώσεις παρόν

11. Η συσχέτιση της φιλοσοφίας με την ελευθερία

- α) είναι ένας απλός αναλογικός συλλογισμός, από αυτούς που αξιοποιεί ο Αριστοτέλης για να κάνει τις θέσεις του περισσότερο κατανοητές
- β) σχετίζεται και με τη συγχρονία και με τη διαχρονία της φιλοσοφικής ενασχόλησης
- γ) στοχεύει απλώς να δώσει έμφαση στην έλλειψη χρηστικότητας εκ μέρους των φιλοσοφούντων

12. Η φιλοσοφία στην αρχαία Ελλάδα

- α) συμπίπτει με την ποίηση, τη θρησκεία και την επιστήμη
- β) δεν ταυτίζεται με καμία διανοητική δραστηριότητα της εποχής της
- γ) υποτάσσει τη θεματική της σε προϋπάρχοντα ερωτήματα

13. Η απαρχή της φιλοσοφικής δραστηριότητας στον θαυμασμό που είναι ένα πάθος

- α) εξηγεί την ολιστική επίδραση της φιλοσοφίας στον άνθρωπο
- β) εξηγεί τη ρήξη της φιλοσοφίας με τον μύθο
- γ) περιορίζει την επίδραση της φιλοσοφίας στη διανοητική ικανότητα του ανθρώπου.

14. Η σύνδεση της φιλοσοφίας με την ραστώνη

- α) βασίζεται απλώς στην ιστορική καταγωγή της φιλοσοφίας
- β) είναι διαχρονική και ουσιώδης
- γ) αναφέρεται σε μια επουσιώδη προϋπόθεση της φιλοσοφικής ενασχόλησης

15. Ο αναλογικός συλλογισμός «ὡςπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἕνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὢν, οὕτω καὶ αὐτὴν ὡς μόνην οὖσαν ἐλευθέραν τῶν ἐπιστημῶν» αποδεικνύει

- α) ότι η φιλοσοφική γνώση δεν εξυπηρετεί κάποια ιδιαίτερη χρηστικότητα
- β) ότι η ενασχόληση με τη φιλοσοφία γίνεται για χάρη της ίδιας της φιλοσοφίας
- γ) και τα δύο προηγούμενα

16. Η χρήση των έναρθρων απαρεμφάτων «τὸ θαυμάζειν, τὸ φεύγειν τὴν ἄγνοιαν, τὸ εἰδέναι, τὸ ἐπίστασθαι»

- α) χρησιμοποιείται στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν αντίστοιχα αφηρημένα ουσιαστικά
- β) αποδεικνύει τη συγχρονία και τη διαχρονία της φιλοσοφικής ενασχόλησης
- γ) δίνει έμφαση στον ενεργητικό, προσωπικό χαρακτήρα της φιλοσοφικής δραστηριότητας και στην ιστορικότητα της φιλοσοφίας.

17. Η λειτουργικότητα των χρονικών επιρρημάτων «καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον» είναι ότι

- α) το νῦν δηλώνει τη συγχρονία της φιλοσοφικής ενασχόλησης
- β) το νῦν δηλώνει τη διαχρονία της φιλοσοφικής ενασχόλησης
- γ) το πρῶτον δηλώνει τη συγχρονία της φιλοσοφικής ενασχόλησης.

18. Η έννοια της συγχρονίας δηλώνει

- α) ότι ανά πάσα στιγμή, και στο παρόν, μπορεί κάποιος να αρχίσει να φιλοσοφεί με αφετηρία την έκπληξη και την περιέργεια
- β) ότι κάποια στιγμή, στο παρελθόν, οι άνθρωποι άρχισαν να φιλοσοφούν με αφετηρία την έκπληξη και την περιέργεια
- γ) ότι παρουσιάζεται επανάληψη κάποιων φιλοσοφικών ερωτημάτων του παρελθόντος στο ιστορικό παρόν.

19. Ο ρόλος της παρένθεσης (διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων) σε σχέση με το περιεχόμενο του απόσπασματος

- α) αποτελεί έναν απλό συνειρμό που δημιουργήθηκε στη σκέψη του Αριστοτέλη από τη λέξη άγνοια, με την έννοια ότι εξαιτίας της ο άνθρωπος διέφυγε είτε στον μύθο είτε στη φιλοσοφία
- β) είναι ένας συνηθισμένος για τον Αριστοτέλη τρόπος να αποτίσει φόρο τιμής στον δάσκαλό του που ασχολήθηκε με τον μύθο
- γ) αποκαλύπτει ένα βαθύτερο ερμηνευτικό σχήμα για την πορεία της ανθρωπότητας προς τη γνώση: από τον μύθο στον λόγο.

20. Η αλλαγή των ρηματικών προσώπων που παρατηρείται στο απόσπασμα (ἐδίωκον, ζητούμεν) οφείλεται

- α) στο γεγονός ότι τα κείμενα του Αριστοτέλη που έχουν διασωθεί αποτελούν σημειώσεις για τις παραδόσεις τους και δεν έχουν προσεγμένο ύφος
- β) στο γεγονός ότι ο φιλόσοφος συνήθιζε να χρησιμοποιεί πολλά στοιχεία προφορικότητας στα γραπτά του κείμενα
- γ) είναι εσκεμμένη επιλογή του Αριστοτέλη που από το γ' πρόσωπο που εξυπηρετούσε την ιστορική αφήγηση περνά στο α' πρόσωπο για να εντάξει και τον εαυτό του στη χορεία των ανθρώπων που στοχάζονται ελεύθερα.